

NOTAT

*Kommentarer til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2026
Stortingets Næringskomité
17. oktober 2025*

*Prop. 1 S Nærings- og fiskeridepartementet (2025-2026),
Prop. 1 S Landbruks- og matdepartementet (2025-2026)*

Prop 1 S NFD, kap 911 Konkurransetilsynet og 913 Dagligvaretilsynet

NHO Mat og Drikke mener at Dagligvaretilsynet må bestå som et selvstendig tilsyn, men at det bør lokaliseres slik at det får grunnlag for bedre rekruttering og en mer permanent bemanning.

Dagligvaretilsynet ble opprettet som et dialogbasert tilsyn, med en oppsøkende og utadrettet virksomhet og veiledning. Hensikten med lov om god handelsskikk og denne tilsynsformen er å bidra til økt tillit mellom partene i markedet for mat- og dagligvarer, samt å løse problemstillinger loven regulerer proaktivt i dialog med bedriftene, og dermed sikre god etterlevelse av loven. Den utadrettede tilsynsformen og veiledningen er hovedårsaken til at tilsynet har få saker til formell behandling. Som Dagligvaretilsynets årlige undersøkelser av samarbeidsklima i dagligvaremarkedet viser, har det vært en klar forbedring og positiv utvikling av forholdene i dagligvaremarkedet siden loven trådte kraft og tilsynet ble etablert i 2021. NHO Mat og Drikke mener at det ikke er dekning for å si at det lave antallet formelle saker i Dagligvaretilsynet er en indikasjon på at det er svakheter i tilsynsfunksjonen eller lovverket.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet å legge ned Dagligvaretilsynet og legge dette inn i Konkurransetilsynet. Det er store forskjeller på Lov om god handelsskikk og Konkurranseloven. Der et effektivt dagligvaretilsyn har en arbeidsform som bygger på høy grad av tillit i samarbeidsrelasjonene og ustrakt veiledning tett på partene i markedet, har Konkurransetilsynet andre typer fullmakter og driver en virksomhet som i sin natur er sanksjonsorientert ved mistanke om overtredelser eller lovbrudd. Dersom disse to ulike tilsynsfunksjonene kombineres i samme tilsyn, mener NHO Mat og Drikke at det vil være en betydelig risiko for at tilliten Dagligvaretilsynet har opparbeidet seg undergraves og etterlevelsen av lov om god handelsskikk svekkes. Vi vil advare mot en dette.

Prop 1 S LMD, kap. 1115 Mattilsynet og 1142 Landbruksdirektoratet

EØS-avtalen er et helt sentralt rammevilkår for mat- og drikkenæringen i Norge. Regelverksutviklingen i EØS-avtalen har stor betydning, og nærmere 90 prosent av regelverkene som regulerer mat- og drikkeproduksjonen i Norge har sitt opphav i EØS-regler. Mattilsynet har over lang tid bygget opp sterk EØS-kompetanse og er aktive i tidlig påvirkning og kunnskapsbygging i EUs regelverksutvikling. Mattilsynets arbeid på dette området er god bestep praksis for tidlig innsats og påvirkningsarbeid med EØS-regler i Norge, og det er viktig at det gis ressurser til å videreutvikle dette arbeidet.

Landbruks- og matdepartementet har sammen med Mattilsynet og Landbruksdirektoratet lansert EØS-forum for landbruk og mat. Hensikten med forumet er å samle aktørene fra verdikjeden for mat og drikke til samarbeid om tidlig innsats, påvirkningsarbeid, og kunnskapsdeling om politikk- og regelverksutviklingen i EU som har betydning for matproduksjonen i Norge. Dette samarbeidet har bl.a. gitt verdifulle bidrag til Veikart for næringsmiddelindustrien, som ble lagt fram i juni 2025. NHO Mat og Drikke mener dette samarbeidet må prioriteres høyt, og gis ressurser og kapasitet til å ivareta norske interesser i regelverksutviklingen i EØS som er relevant for mat- og drikkenæringen. Mange av regelverkene i EØS-avtalen er sektorovergripende, og det er derfor viktig at EØS-forum for landbruk og mat samarbeider tett, og koordinere seg med EØS-arbeid som skjer i andre departementer, direktorater og tilsyn.

Prop 1 S LMD, kap. 1115 Mattilsynet

Regjeringen legger videre vekt på nødvendigheten av forenkling for næringsaktørene, innenfor rammene av Mattilsynets mål og oppgaver. Dette er et viktig signal, særlig for små og mellomstore virksomheter som ofte opplever matregelverket som svært krevende. Videre fremheves betydningen av nærhet til virksomhetene, god kunnskap om lokale forhold og en løsningsorientert tilnærming i tilsynsarbeidet. Dette er i tråd med mat- og drikkenæringens ønsker om et tilsyn som er både effektivt, enhetlig og rettferdig, og som bidrar til høy etterlevelse gjennom dialog og veiledning.

Prop 1 S LMD, Post 76 Rekruttering til mat- og måltidsbransjen

Regjeringen foreslår å bevilge 10 millioner kroner til restaurant og matfag med mål om å øke rekrutteringen til matfaglig utdanning og mat- og måltidsbransjen. Mat- og drikkenæringen vil om få år ha mangel på fagarbeidere, og det er viktig at satsingen også kommer næringsmiddelindustrien til gode.

Prop 1 S LMD, lap 1142 Landbruksdirektoratet, post 81

I statsbudsjettet for 2025 ble det bevilget 14 millioner kroner til beredskapstilskudd for næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark. Regjeringen foreslår å fjerne tilskuddsordningen i 2026. Kostnadene ved å produsere mat i denne landsdelen er høyere enn i resten av landet, med blant annet større distanse både for transport av råvarer og ferdige matvarer.

Fjerningen av beredskapstilskuddet for næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark virker i strid med ønsket om styrket beredskap og robust matproduksjon i landsdelen, og svekker forutsigbarheten for næringsmiddelaktørene. NHO Mat og Drikke mener tilskuddsordningen burde videreføres og utvides for å bidra til økte matproduksjon og forsyningssikkerhet i den nordligste landsdelen.

Prop 1 S NFD, kap 1 Regjeringens nærings-, fiskeri- og havpolitikk, Prop 1 S LMD, Landbruks- og matpolitikken til regjeringen

NHO Mat og Drikke ønsker at ressursene i virkemiddelapparatet skal kanaliseres til målrettede tiltak hvor myndighetene sikrer gode rammevilkår for næringslivet, som eksempelvis kan bidra til å sikre adgang til viktige markeder. Et konkret forslag er stilling for spesialutsending/matråd med veterinærkompetanse ved Norges ambassade i Beijing, som kan bidra til å begrense effekten av ulike veterinære hindre samt lisensieringskrav og krav om listeføring for norske matprodukter. En matråd vil i første rekke kunne være nyttig som bindeledd for forbedret kontakt mellom kinesiske og norske myndigheter og dermed bidra til økt markedsadgang for norske matprodukter; både sjømat- og landbruksvarer.

Prop 1 S NFD, kap 1 Regjeringens nærings-, fiskeri- og havpolitikk, kap 2, Nærings- og fiskeridepartementets hovedsatsinger, kap 911 Konkurransetilsynet, Prop 1 S LMD, Landbruks- og matpolitikken til regjeringen

I Klima- og miljødepartementets Grønn bok, Regjeringens klimastatus og plan for 2026, punkt 2.7.2.2 varsler regjeringen en høring med sikte på innføring av en avgift på mineralgjødsel fra 2027. Gjødsel er en helt sentral innsatsfaktor i matproduksjon. Produksjon av gjødsel er energikrevende, og produksjonskostnadene på gjødsel har økt kraftig siden 2020. Økte produksjonskostnader på gjødsel har hatt stor innvirkning på andre produksjonskostnader i verdikjeden for mat- og drikke. En avgift på mineralgjødsel kan føre til ytterligere, økninger i produksjonskostnader på norsk mat; dette vil i sin tur bidra til dyrere mat, og svekke konkurransekraften til norskprodusert mat i møte med import. Faren for økte produksjonskostnader og dyrere mat må også sees i sammenheng med regjeringens søkelys på økte matpriser i Norge, og regjeringens 10-punktsplanen for bedre utvalg og lavere priser i matbutikken. NHO Mat og Drikke mener at implikasjonene en mineralgjødselavgift vil ha på produksjonskostnader, matproduksjonens internasjonale konkurranseevne og matpriser må inngå i vurderingen av om avgiften bør innføres.